

Çanakkale İlinin Sağlık Turizmi Potansiyelinin SWOT Analizi ile Değerlendirilmesi

Evaluation of the Health Tourism Potential of Çanakkale Province with SWOT Analysis

Buket BULUK EŞİTTİ^a ve Esra YILDIRIM^b

^a Doç. Dr., Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Turizm İşletmeciliği Bölümü, Çanakkale, Türkiye.

^b Yüksek Lisans Öğrencisi., Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Turizm İşletmeciliği ABD., Çanakkale, Türkiye.

Özet

Araştırmanın amacı, Çanakkale ilinin sağlık turizm potansiyelini incelemek; fırsatlarını, üstünlüklerini, tehditlerini, zayıflıklarını değerlendirmek ve Çanakkale ilinde sağlık turizmi farkındalığının artmasına katkıda bulunmaktır. Nitel araştırma yönteminin kullanıldığı çalışmada, araştırmanın kapsam ve amacına yönelik doküman analizi tekniği kullanılmıştır. Bubağlamda, çalışmada öncelikle ikincil kaynaklardan yararlanılmış; konuyla ilgili makale, dergi, resmi internet kaynakları, yüksek lisans ve doktora tezleri kaynakları incelenmiştir. Bununla birlikte çalışma kapsamında T.C. Çanakkale İl Sağlık Müdürlüğü'nün birimlerinden olan Sağlık Hizmetleri Başkanlığı ve sağlık turizmi yetki belgesine sahip tek özel dış muayenehanesi ile Çanakkale'nin sağlık turizmi üzerine görüşme gerçekleştirilmiştir. Çalışma sonucunda Çanakkale ilinde sağlık turizmi kapsamında hizmete hazır eğitim ve araştırma hastanesi ve diğer hastaneleri ile modern şekilde oluşturulmuş termal tesislerin bulunduğu görülmüştür. Sağlık Hizmetleri Başkanlığı ve sağlık turizmi yetki belgesine sahip özel dış muayenehanesi ile Çanakkale'nin sağlık turizmi üzerine yapılan görüşmeler sonucunda, hastanelerde tedavi gören yabancı hastaların büyük çoğunluğunun turistik amaçlı seyahatler sırasında sağlık hizmeti almak zorunda kalan turistler olduğu belirtilmiş olup, özellikle medikal tedavi amaçlı Çanakkale'ye gelen turist olmadığı ifade edilmiştir. Araştırmanın, Çanakkale ilinin sağlık turizmi kapsamında mevcut durumunu değerlendirmesi ve sağlık turizmine yönelik kaynakları tespit etmesi açısından gelecekte konuyla ilgili yapılacak olan çalışmalara yol gösterici olacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sağlık Turizmi, SWOT Analizi, Çanakkale

Makale Bilgisi

Geliş Tarihi 13.02.2024
Kabul Tarihi 13.05.2024

Sayı Editörü

Sağbetullah MERİÇ

Abstract

The aim of the study is to examine the health tourism potential of Çanakkale province, to evaluate its opportunities, advantages, threats and weaknesses and to contribute to increasing awareness of health tourism in Çanakkale province. Document analysis technique was used for the scope and purpose of the study. Secondary sources were primarily used in the study, and articles, journals, official internet sources, master's and doctoral theses sources related to the subject were examined. In addition, a meeting was held with the Health Services Directorate, which is one of the units of T.C. Çanakkale Provincial Health Directorate, and one and only private dental practice with a health tourism authorization certificate, on the health tourism of Çanakkale province. As a result of the meeting on the health tourism of Çanakkale province with the Presidency of Health Services and a private dental practice with a health tourism authorization certificate, it was stated that the majority of foreign patients treated in hospitals were tourists who had to receive health services during touristic travels, especially medical treatment. It has been stated that there are no tourists coming to Çanakkale province for this purpose. It is thought that the study will be an important resource for future studies.

Keywords: Health Tourism, SWOT Analysis, Çanakkale

Sorumlu Yazar

Buket BULUK EŞİTTİ
bulukbuket@comu.edu.tr

Önerilen Atf:

Eşitti, B. B. ve Yıldırım, E., (2024). Çanakkale İlinin Sağlık Turizmi Potansiyelinin SWOT Analizi ile Değerlendirilmesi. *Journal of Academic Tourism Studies*, 5(1): 79-92.

1. GİRİŞ

Küreselleşme sürecinde, gelişen iletişim ve ulaşım teknolojileri sayesinde dünya çapında sadece mallar ve ürünler değil, hizmetlerin de dolaşımı ve payı artmaktadır. Kaliteli ve uygun fiyatlı tıbbi tedavilere olan talep nedeniyle, uluslararası seyahatlerin önemi ve hızı artmakta ve bu durum sağlık turizminin değerini de sürekli yükseltmektedir. Bu bağlamda, sağlık turizmi hizmet sektöründe giderek daha fazla önem kazanan bir alan olarak kendini sürdürmektedir (Tengilimoğlu, 2021). Pek çok sektörü kendine doğru çeken sağlık turizmi, küresel ölçekte hızla ilerleyen, büyüyen bir alan olarak karşımıza çıkmaktadır (Biri, 2021). Küresel ölçekte mal ve hizmet rekabeti yaşanırken, şehirlerin de bu rekabette pay sahibi olduğu gözlemlenmektedir (Dalkıran, 2017). Bu sebeple, global sağlık sektöründeki pastadan dilim almayı hedefleyen Türkiye ve çeşitli destinasyonlar, yakın dönemde sağlık turizmini öncelikli hale getirmiştir. Bu çabanın sonucunda, Türkiye'nin uluslararası platformda, iş ortaklarıyla birlikte kendisine önemli bir mevki edinmeyi başardığı belirginleşmiştir (Dinçer ve Serdaroğlu, 2017).

Sağlık turizminin birçok gelişmiş ve gelişmekte olan ülke için sürekli artan bir öneme sahip olmasının esas nedeni, bu ülkelerde sağlık hizmetlerinin yüksek maliyetli olmasından kaynaklanmaktadır. Ayrıca, tedavi için uzun süreler beklemek zorunda kalma, sağlık sigortalarının kapsamının azalması gibi faktörler nedeniyle, insanlar bütçelerine uygun olarak sağlık hizmetleri için kendi ülkeleri dışına yönelmektedirler (Dedeoğlu, 2018).

Sağlık turizmi, yıl boyunca devam eden bir yapıya sahip olduğu için, genellikle yaz aylarıyla sınırlı olan *sezonluk* turizm uygulamalarından farklıdır. Bu, tesislerin daha etkin bir şekilde kullanılmasını mümkün kılar çünkü hastalıkların veya tedavi ihtiyaçlarının belirli bir mevsimi yoktur. Sağlık turizmi faaliyetlerinin doğru bir şekilde tanımlanması, planlanması ve uygulanması durumunda, ülkeler bu turizm türünden büyük ekonomik kazançlar sağlayabilir. Sağlık turizmi ayrıca, insanların çeşitli sağlık sorunlarını çözme konusunda yardımcı olarak, ülkenin iç ve dış turizmini canlandırabilir ve toplam ulusal gelire önemli katkılar sağlayabilir. Sağlık turizminin önemi, esas olarak insan sağlığını merkeze almasından kaynaklanmaktadır (Gümüş ve Polat, 2012; Bulut ve Şengül, 2019).

Türkiye bazında sağlık turizmi potansiyelinin ölçülmesine yönelik çeşitli çalışmalar bulunmaktadır. Bu kapsamda alanyazın incelendiğinde; destinasyonlarda sağlık alt yapısının mevcut durumunun tespiti, destinasyonların sağlık turizmine yönelik SWOT analizi, diğer destinasyonlarla karşılaştırmalar, yasal düzenlemeler ve mevzuata yönelik teorik ve uygulamalı çalışmaların olması ve Çanakkale ilinin sağlık turizmi potansiyelini değerlendiren bir çalışma bulunmaması, bu çalışmanın yapılmasının en önemli sebebidir. Bu çalışmada kentte sağlık turizmi potansiyelinin belirlenmesi için SWOT analizi yapılmış, Türkiye içindeki diğer destinasyonlara yönelik avantaj ve dezavantajları değerlendirilerek, kentte sağlık turizminin geliştirilmesi için öneriler geliştirilmiştir.

2. SAĞLIK TURİZMİ

Dünya Sağlık Örgütü (1947) tarafından sağlık kavramı, *yalnız sakatlığın ve hastalık durumunun olmaması değil aynı anda ruhen, bedenen ve sosyal yönden iyilik hali durumu* şeklinde tanımlanmıştır. Sağlık turizmi ise, hastaların sağlık hizmetlerini almak için buldukları ülkeden farklı bir ülkeye seyahat etmelerini ifade etmektedir. Bu tür bir turizm, seyahatin planlanmasından gerçekleştirilmesine, konaklama ve sağlık hizmetlerinin yanı sıra diğer destekleyici hizmetlerin sağlanmasına kadar bir dizi etkinliği kapsar. Ayrıca, hastanın kendi ülkesine geri dönmesi ve gerektiğinde iyileşme sürecinin izlenmesi de sağlık turizminin bir parçasıdır (Glinos ve Baeten, 2006; Görgün, 2022). Günümüzde, insanlar sağlık sorunlarına çözüm ararken, sadece kendi ülkelerinin sağlık hizmetlerine, doktorlarına veya maliyetlerine odaklanmamakta; en iyi tedavi ve en uygun fiyat seçeneklerini araştırmaktadır. Bu çerçevede, tedavi ve tatil amacıyla yapılan yerel ya da uluslararası seyahatler ve bu seyahatler sırasında gerçekleşen tüm faaliyetler sağlık turizmi kapsamına alınmaktadır.

Son yıllarda gittikçe popülerleşen sağlık turizmi kavramı ve bir ülkeden bir diğerine tedavi amaçlı gidilmesi Pafford (2009)'a göre yeni bir olgu değil binlerce yıl öncesinde ortaya çıkan bir durumun devamı olarak görülmektedir. Tarih boyunca insanların hastalıklarla mücadele ettiği ve bu hastalıklara şifa bulma çabası içinde olduğu bilinen bir durumdur. M.Ö. 4000'lere dayanan zamanlarda, Sümerler, tespit edilen ilk sağlık merkezlerini termal su kaynaklarının etrafında kurmuşlardır. Termal suların sağaltıcı gücünü bütünsel bir sağlık sistemi içerisinde ilk kez kullanan toplum ise Yunanlılardır.

Sağlık turizminin kökenleri, M.Ö. 460'larda yaşayan ünlü doktor Hipokrat'ın zamanından dahi daha önceye uzanmaktadır. Hipokrat, eserlerinde modern tıp biliminin temelini atan birçok konuyu tanımlamış ve bu konular hakkında bilgi sağlamıştır (Tuna ve Özer, 2015). Sağlık turizmi, tıbbın uygulanmaya başlandığı dönemden itibaren önem kazanmıştır. Tarih boyunca, halka şifa getiren birçok ünlü hekim ve şifacı olduğunu biliyoruz. Antik Mısır'da yaşayan ve MÖ 2667-2648 yılları arasında yaşamış olan İmhotep gibi Mısırlı bir hekim ve elbette Lokman Hekim, bu alanda öne çıkan figürler arasındadır (Doğan ve Aslan, 2019).

3. SAĞLIK TURİZMİ TÜRLERİ

Sağlık turizmi türleri konusunda çeşitli kategorizasyonlar farklı yazarlarca ortaya konmuştur. Jabbari ve diğerleri (2014), sağlık turizmini wellness, şifa ve medikal turizm olmak üzere üçe bölerken, Caballero-Danell ve Mogomba (2007) ise sadece wellness ve medikal turizm olmak üzere ikiye ayırmıştır. Gonzales ve diğerleri (2001) ise sağlık turizmini, sağlığı iyileştirme hizmetleri (kaplıca, bitkisel tedavi, masaj vb.), tedavi hizmetleri (estetik operasyonlar, kalp ve göz ameliyatları vb.) ve rehabilitasyon hizmetleri (diyaliz, bağımlılık tedavi programları, yaşlı bakım programları vb.) olarak sınıflandırmışlardır. Smith ve Kelly (2006), turist motivasyonlarını baz alarak farklı bir sınıflandırma yapmış ve sağlık turizmi motivasyonlarını; cerrahi tedavi, beden ve ruh sağlığı, gerçek dünyadan kaçış, zevk alma, psikolojik rahatlama, ruhani huzur ve toplum hizmeti olarak belirtmiştir (Yirik vd., 2015; Temizkan ve Çiçek, 2015; Üzümcü ve Çimen, 2019). T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı (2020) ise sağlık turizm çeşitlerini; medikal turizm, termal (kaplıca) turizm, spa-wellness, ileri yaş ve engelli turizmi olarak sınıflandırmıştır.

Medikal turizm, hastaların kendi yaşadıkları ülkeden farklı bir ülkeye seyahat ederek, orada uzman doktorlar tarafından sağlanan ikinci ve üçüncü basamak sağlık hizmetlerini almak için gerçekleştirdikleri eylemi ifade eder (Kaya vd., 2013). Medikal turizmin kapsamına giren işlemler ve etkinlikler arasında tıbbi kontrol, diş tedavisi, kalp cerrahisi, kanser tedavisi, protez uygulamaları ve organ nakli gibi nitelikli sağlık hizmetleri yer almaktadır (Aydın vd., 2012). Medikal turizmdeki temel hedef genellikle tedavi almak olsa da hastalar çoğu zaman konaklama, yiyecek ve içecek, ulaşım ve seyahat planlaması gibi turizm sektörünün sunduğu diğer hizmetlerden de faydalanma imkanına sahip olabilmektedir (Şahin ve Tuzlukaya, 2013). Bu tür hastalar, literatürde *tatil yapan hastalar* şeklinde adlandırılmaktadır (Aydın vd., 2012; Yılmaz vd., 2019).

Termal turizm, mineral içerikli termal sular ve çamurların, kaynaklarının bulunduğu bölgenin iklim faktörleri ile birleşerek insan sağlığına fayda sağladığı bir turizm türüdür. Uzman hekimlerin denetimi ve programı altında, fizik tedavi, rehabilitasyon, egzersiz, psikoterapi ve diyet gibi destekleyici tedavilerle birlikte koordineli kür uygulamaları gerçekleştirilir (T.C. Turizm Bakanlığı, 1993).

SPA terimi, Latince *Sallus Per Aquam* ifadesinin bir kısaltmasıdır ve *suyun sağladığı sağlık* anlamına gelmektedir. Bu, insanların su kullanımıyla bedensel ve ruhsal açıdan rahatlamayı amaçlayan tüm sağlık uygulamalarını kapsar. SPA uygulamalarının tarihçesi, Yunanlılar'ın sıcak suyun sağlık üzerindeki olumlu etkilerini araştırmalarıyla başlar. Ardından, Romalılar, doğal su kaynaklarını keşfederek ve bu suların, savaşa katılan askerlerin enerji ve canlılık kazanmaları için kullanılmasına izin verilmiştir. Antik çağlarda, özellikle Anadolu'da, sağlığı iyileştirmek için su kaynaklarının kullanıldığı tesislere büyük değer verilmiştir. Bu termal suların şifa verici özellikleri nedeniyle kutsal kabul edilmiştir. Rönesans dönemiyle birlikte, kaplıca ve hamam yapıları Avrupa

geneline yayılmış ve büyük bir popülerite kazanmıştır. Zamanla, bu ilgi turistik tesislerin ortaya çıkmasına yol açmıştır; bu tesislerde kaplıcalar, banyolar ve hamamlar bir araya getirilmiştir. Modern zamanlarda, SPA uygulamaları, bireylerin sağlıklarını koruma ve geliştirme hedefiyle bir dizi farklı terapi formunda kullanılmaktadır. Bu terapiler arasında hidroterapi (su terapisi), thalassoterapi (deniz suyuyla yapılan terapi), balneoterapi (kaplıca suyuyla yapılan terapi), bitkisel ve deniz veya termal çamur banyoları ve diğer uygulamalar yer alır (Üzümcü ve Çimen, 2019).

Wellness kelimesi, Türkçede tam bir karşılığı olmamakla birlikte, genellikle *sağlık, iyi olma hali* veya *refah* gibi kavramları ifade eder. Amerika kökenli olan *Wellness*; bedensel, ruhsal ve zihinsel sağlığı dengeleyerek ve geliştirerek temellenen bir yaşam biçimi felsefesi olarak kabul edilir (Ergüven, 2010). *Wellness* veya *sağlıklı yaşam*, genellikle *sağlık ve mutluluk karışımı* olarak tanımlanır. Bu kavram, bireyin zihinsel, fiziksel, duygusal, sosyal, çevresel ve ruhsal yaşamının dengede olmasını ifade eder (Öz, 2014). Dr. Halbert L. Dunn'ın 1959'da oluşturduğu modelde, bireyin kendi sağlığını geliştirmek ve korumak için sorumluluk alması vurgulanır (Ergüven, 2010).

İleri yaş turizmi, yaşlı ve bakım ihtiyacı olan bireylerin bu ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla farklı bölgelere veya ülkelere seyahat etme durumunu ifade eder (Özsarı ve Karatana, 2013). Bu kavramın bir diğer adı geriatri turizmi olup, bazen üçüncü yaş turizmi ile karıştırılabilir. Ancak, geriatri turizmi özellikle sağlığın geri kazanılması ve korunması odaklı uygulamaları kapsar ve bu yönüyle üçüncü yaş turizminden ayrılır. Yani, geriatri turizmi, yaşlı bireylerin sağlık durumlarını koruma, potansiyel gelecek hastalıklara karşı önlem alma, hastalıklarını teşhis edip uygun tedavi planlarını oluşturma amaçlarına yönelik seyahatleri içerir (Ongun, 2013; Üzümcü ve Çimen, 2019).

Engelli turizmi, bireylerin hareket, görme, işitme ve zihinsel erişim yeteneklerine uygun olarak evrensel bir şekilde tasarlanmış turizm ürünleri, hizmetleri ve çevrelerinin tümünü ifade eder. Bu turizm türü, bireylerin bağımsız ve eşit bir şekilde turizm deneyimleri yaşamasını sağlar (Yıldız vd., 2017). Engelli turizmi, Türkiye'de nispeten yeni bir konsept olmasına rağmen, son zamanlarda engellilere yönelik artan farkındalık ve devletin yaptığı hukuki düzenlemelerle turizm sektöründe de önem kazanmıştır. Türkiye'de, 1982'de yürürlüğe giren 2634 sayılı Turizm Teşvik Yasası uyarınca, *Turizm Tesislerinin Belgelendirilmesine ve Niteliklerine İlişkin Yönetmelik* hazırlanmış ve bu yönetmelik 2005 yılında Resmî Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu Yönetmeliğin 18. maddesi, fiziksel engellilere yönelik özel düzenlemelerin yapılması gerekliliğini belirtir (Ongun, 2013; Üzümcü ve Çimen, 2019).

Uluslararası Sağlık Hizmetleri A.Ş. (USHAS)'dan alınan TUIK verilerine göre, 2021 yılında ülkemize sağlık turizmi çerçevesinde gelen ve sağlık hizmetlerinden yararlanan hastaların sayısı 670.730 kişi olmuştur. Bu hizmetlerden elde edilen gelir ise 1.726.973.000 ABD doları olarak kaydedilmiştir.

2022 yılında ise toplamda 1.258.382 kişi sağlık hizmetlerinden yararlanmak üzere ülkemizi ziyaret etmiştir ve bu hizmetlerin sağladığı gelir 2.119.059.000 ABD dolarına ulaşmıştır. İçinde bulunduğumuz 2023 yılının ilk çeyreğine baktığımızda ise gelen kişi sayısı 411.490'a ulaşmış ve bu süreçten sağlanan gelir ise 453.714.000 ABD doları olarak belirlenmiştir. Önceki yıllara bakıldığında, 2020 yılında global çapta etkisini yoğun bir şekilde gösteren Covid-19 pandemisi nedeniyle bir gerileme yaşanmış olsa da 2022 yılında hasta sayısı ve elde edilen gelir açısından diğer yılların rekoru kırılarak en yüksek seviyeye ulaşılmıştır. Sağlık Bakanlığı'nın 2023 yılı hedeflerinde gelen yabancı hasta sayısının 2 milyonu geçmesi hedeflenmektedir.

4. ÇANAKKALE İLİNDE TURİZM

Çanakkale, Marmara Bölgesi'nin güney kesiminde bulunup İstanbul, Bursa ve İzmir gibi büyük şehirlere yakın bir konumdadır. 671 km kıyı uzunluğu, 12 ilçesi ile toplam 9817 km² yüzölçümüne sahiptir. Türkiye İstatistik Kurumu'nun (TUIK) açıkladığı 2022 yılı rakamlarına göre Çanakkale ilinde 559.383 kişi ikamet etmektedir. Ayrıca, Asya ve Avrupa kıtalarını birleştiren stratejik bir nokta olan Çanakkale Boğazı'nın her iki tarafında yer alarak, bu kıtalar arasındaki transit geçiş yollarını elinde bulundurur. Bu özellikleriyle Çanakkale, coğrafi açıdan büyük öneme sahiptir.

Çanakkale hem Marmara hem de Ege Denizi'ne kıyıları olan nadir şehirlerdendir (T.C. Çanakkale Valiliği, 2023)

Çanakkale ilinde gerçekleşen turizm etkinlikleri arasında tarihi ve kültürel ziyaretler, plaj ve deniz turizmi, doğa turizmi ve gastronomi turizmi bulunmaktadır. Çanakkale, özellikle Çanakkale Savaşları ve Gelibolu Yarımadası'ndaki tarihi alanlarla ünlüdür. Ayrıca, antik Truva kenti ve Assos gibi tarihi ve arkeolojik öneme sahip alanları da barındırmaktadır. Deniz turizmi açısından, Ege Denizi ve Marmara Denizi'ne kıyısı olan Çanakkale, güzel plajları ve su sporları imkanlarıyla popülerdir. Aynı zamanda, Kaz Dağları gibi doğa harikası bölgelerde doğa yürüyüşleri ve kamp gibi etkinliklerle doğa turizmine de ev sahipliği yapmaktadır. Çanakkale'nin zengin mutfağı ise gastronomi turizmine katkı sağlamaktadır.

Çanakkale'ye gelen turistlerin çoğunluğu Avrupa ülkelerinden; özellikle Birleşik Krallık, Almanya ve Fransa gibi ülkelerden gelmektedir. Bunun yanı sıra, Avustralya ve Yeni Zelanda'dan da anıtsal değeri olan Gelibolu Yarımadası'nı ziyaret etmek için turist akını yaşanmaktadır.

Çanakkale, tarihi ve arkeolojik zenginlikleri ile de ünlü olması nedeniyle çok sayıda müzeye ve sergiye ev sahipliği yapmaktadır. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı'na bağlı müzelerde sergilenen eser sayısı 41.276 adettir (TUİK, 2022). T.C. Çanakkale İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2020 yılı verilerine göre ise müze ve ören yerleri ziyaretçi sayısı ise 245.051'dir. Daha önceki yıllara bakıldığında 2019'da 845.197 ve 2018'de ise 701.062 şeklinde olduğu görülmektedir. Küresel boyutta ortaya çıkan Covid 19 pandemisi sebebiyle şehrin turizm hareketliliği de büyük oranda etkilenmiştir. Daha sonraki yıllara ait verilere ulaşılamamıştır.

Konaklama, turizmin en temel bileşenlerindendir. Gerek turizm gerekse sağlık turizmi için konaklama imkânlarının yeterli ve istenilen kalitede olması çok önemlidir. Tablo 1'de 2020 yılı Çanakkale iline ait konaklama işletmelerinin alt yapısı yer almaktadır.

Tablo 1. 2020 Yılı Çanakkale İli Konaklama İşletmeleri Alt Yapısı

	Sayı	Oda Sayısı	Yatak Sayısı
Turizm İşletme Belgeli Konaklama İşletmeleri	80	3482	7055
Belediye Belgeli Konaklama İşletmeleri	740	9221	21386
İl Toplam	820	12703	28441

Kaynak: T.C. Çanakkale İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2020

2022 yılında açılan DoubleTree by Hilton Çanakkale, şehirdeki ilk uluslararası otel zinciri olma özelliğiyle konaklama sektöründe önemli bir adım oluşturmuştur. 155 oda, 300 yatak kapasitesi modern ve yüksek kaliteli konaklama hizmetleriyle dikkat çekmektedir. Bu bilgiler resmi kaynaklarda güncellenmediği için tabloya yansıtılmamıştır.

Çanakkale'de 2016 ve 2020 yılları arasındaki yerli ve yabancı turistlerin giriş, geceleme sayıları Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2. Çanakkale'deki Turizm İşletme Belgeli ve Belediye Belgeli Konaklama Tesisleri Geliş ve Geceleme Sayıları

Yıllar	Yerli Giriş	Yerli Geceleme	YabancıGiriş	Yabancı Geceleme	ToplamGiriş	Toplam Geceleme
2016	308.994	503.612	64.949	78.750	373.943	582.362
2017	597.895	1.062.548	111.109	142.324	709.004	1.204.872
2018	513.830	902.699	159.239	213.387	673.069	1.116.086
2019	464.298	758.821	247.290	274.526	711.588	1.033.347
2020	270.189	446.091	35.855	47.321	306.044	493.412

Kaynak: T.C. Çanakkale İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2020

Çanakkale’de toplam 820 tesis olup bu tesisler toplamda 12.703 oda ve 28.441 yatak kapasitesi ile hizmet vermektedir. T.C. Çanakkale İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü’nün konaklama istatistikleri incelendiğinde 2020 yılı sonuna kadar Çanakkale’ye gelen yabancı turist sayısı 35.855 ve yerli turist sayısı 270.189’dur. Turistlerin ortalama gecelik kalış süresi ise 1,61 gündür. Covid-19 pandemisi sebebiyle 2020 yılı en düşük turist gelen yıl olmuştur. Önceki yıllarda hem yerli hem yabancı turist sayılarının genelde iki katına kadar ulaşabildiği görülmektedir.

5. ÇANAKKALE İLİNDE SAĞLIK TURİZMİ

İl genelinde sağlık turizmi adı altında yapılan faaliyetler incelendiğinde daha çok termal turizm, spa-wellness turizmi ve medikal turizm alanında çalışmaların olduğu görülmektedir. Spa-Wellness turizmi genel olarak otellerde, konuklarına Spa, Türk hamamı, masaj, cilt bakımı, fizik tedavi ve diğer sağlık hizmetleri şeklinde rahatlamalarına yardımcı olmak için verilmektedir. Özellikle 4 ve 5 yıldızlı otellerin tümünde hem yerel halk hem turistler için özerk birimler bulunmaktadır ve konaklama zorunluluğu olmadan kullanılabilir. İl bazında engelli turizmi ve ileri yaş turizmi konularında yeterli çalışma bulunmadığı için bu bölümde sadece termal turizm ve medikal turizmin mevcut durumu saptanmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda önce mevcut durum analizi yapıp, sonuçlarla birlikte ildeki güçlü, zayıf yönler ve oluşabilecek fırsatlar ve tehditler daha bütüncül şekilde SWOT analizi ile değerlendirilmesi sağlanmıştır.

5.1. Çanakkale İlinde Termal Turizm

Termal turizm, sağlık turizminde önemli bir yere sahiptir çünkü doğal kaynakları ve terapötik yöntemleri kullanarak insanların sağlığını ve yaşam kalitesini iyileştirmeye katkıda bulunur. Çanakkale, termal turizm potansiyeli olan bir şehir olarak, yerli ve yabancı turistlerin sağlık ve rahatlama ihtiyaçlarını karşılamak adına önemli fırsatlar sunmaktadır. Çanakkale bölge genelinde toplam 30 adet farklı mineraller ve elementlerle yüklü doğal sıcak su kaynağı mevcuttur (Barut ve Erdoğan, 2011). Alanyazın ve web tabanlı araştırma sonucunda 15 kaplıcanın özelliklerine ulaşılmıştır. İl genelinde bulunan kaynakların sıcaklık, toplam debi ve içerik özellikleri ile genellikle hangi hastalıklarda endikasyonu olduğu aşağıdaki şekilde sıralanabilir (Kanmaz vd., 2008; T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2023):

- **Kestanestanbol Kaynağı:** Ezine ilçesinde, güney batısının 18 km uzaklığında yer alır ve iki ayrı su kaynağına ev sahipliği yapar. Bu kaynakların su sıcaklıkları 64 ve 73 derece Celcius olarak belirlenmiştir. Ayrıca, bu iki kaynağın toplam debisi saniyede 5 litre civarındadır. Bu alandaki tesis, günlük olarak 3.600 kişilik banyo ve termal yatak kapasitesi ile hizmet vermektedir. Kaynak suyu, klor, sodyum, demir, flor ve radyoaktif elementler içeren bir karışımdır. Bu su hem banyo hem de içme kürleri için uygun olarak kabul edilir. Romatizmal hastalıklar, kadın sağlığı sorunları, solunum sistemi rahatsızlıkları, sinir ve kas problemleri, sinirsel bozukluklar, kireçlenme ve eklem problemleri, ameliyat sonrası sorunlar gibi durumlarda iyileştirici etkisi vardır.
- **Külcüler Kaynağı:** Bayramiç bölgesindeki Külcüler köyü, güney batısının yaklaşık 3 kilometrelik bir mesafesinde, 3 adet su kaynağına ev sahipliği yapar ve Bayramiç’in merkezinden 18 kilometre uzaklıktadır. Kaynakların su sıcaklıkları 34-35 derece Celcius arasında değişirken, toplam debi saniyede 1 litre olarak ölçülmüştür. Kaynak suları, florür içeriğiyle tanınır mineral bakımından zengin olmayan sıcak su sınıfına girer. Bölgede, kaplıca tedavisi sunan bir motel bulunmaktadır. Motel, kür tedavisi sunan banyo ve havuzlarla donatılmıştır. Kaplıcanın romatizma, cilt rahatsızlıkları, nefrit, kadın sağlığı problemleri, solunum sistemi problemleri ve felç durumlarında terapötik etkileri olduğu belirtilmiştir.
- **Çan Jeotermal Alanı - Pazarköy Kaynağı:** Çan ilçesi içerisinde bulunan bu kaynak, sıcak suyun pompa yardımıyla çekilip yönlendirilmesiyle kaplıca tesislerinin kullanımına sunulmuştur. Kaynağın su sıcaklığı 47 derece Celcius’tur ve kaplıcadaki su akış hızı saniyede

0,3 litre olarak belirlenmiştir. Otelde, kür için banyo ve havuzlar bulunmaktadır. Karaciğer, bağırsak, idrar ve safra yolları hastalıklarına iyi gelmektedir.

- **Kum Ilıcası:** Yenice İlçesi'nde bulunan Kabalı Köyü'ne, coğrafi olarak 3 kilometre kuzeybatıda konumlanmıştır. Bu bölgede 8 adet kaynak bulunmaktadır. Kaynakların sıcaklığı 45 ila 67 derece Celsius arasında ve toplam su akış hızı ise saniyede 2,5 litre olarak belirlenmiştir. Bu kaynaklar, florür içermesiyle birlikte sodyum ve sülfat içeren sıcak su sınıfına girmektedir.
- **Uyuz Kaynağı:** Bu kaynak, Yenice'de bulunan Hıdırlar Ilıcasının yaklaşık 800 metre batısında konumlanmıştır. Bu kaynağın sıcaklığı 46,2 derece Celsius'ta ve debisi saniyede 0,25 litre olarak ölçülmüştür.
- **Hıdırlar Kaynağı:** Yenice ilçesi köylerinden olan Hıdırlar'ın batı kısmında konumlanmıştır. 7 tane su kaynağı bulunmaktadır. Bu su kaynaklarının ısı 84 derece Celsius ve debi değerleri ortalama olarak 3,2 lt/s'dir. Kaynaklar, florür içerikli ve mineral bakımından zayıf sıcak sular kategorisine dahildir. Tedavi amaçlı banyo yapmak için kullanılırlar. Hıdırlar Kaplıcasının kuzeydoğu yönünde bir diğer su kaynağı gruplaması daha bulunur. Bu kaynağın ısı değeri 40°C, debisi ise 4 lt/s'tir.
- **Kocabaşlar Kaynağı:** Lapseki ilçesi köylerinden olan Kocabaşlar'ın 300 metre güney kısmında yer almaktadır. Bu kaynakta sularının sıcaklığı 38°C'ye ulaşırken, debisi 0,35 litre/saniye hızında belirlenmiştir. Mineral bakımından zengin olmayan bu su, flüorür içeriği ile dikkat çekmektedir. Kaynak sularından kaplıca uygulamaları için faydalanılmaktadır.
- **Küçükçetmi Kaynağı:** Ayvacık ilçesi köylerinden olan Küçükçetmi'nin yaklaşık 1,5-2 km kuzeydoğusunda yer alıyor ve bu konumda iki adet su kaynağı mevcuttur. Bu kaynakların suyu 40-42 derece Celsius'ta ve 2,5-4 litre/saniye debi hızında akmaktadır. Kaynak suları, flüorür ihtiva etmesine rağmen genel olarak mineral açısından düşük seviyedeki sular kategorisine girmektedir. Bu doğal kaynaklar, kaplıca hizmetleri içerisinde kullanılmaktadır. Bu kaplıca, Afrodit kaplıcası adıyla tanınmaktadır. Adını, mitolojik güzellik tanrıçası Afrodit'ten alarak, insanların bu şifalı suyunda tedavi bulmayı umdukları bir mekân haline gelmiştir. Kaplıcanın ne zaman inşa edildiği konusunda kesin bir bilgi yoktur. Ancak, genel kanı bu yapıyı Cenevizlilerin restore ettiği yönündedir.
- **Tuzla Jeotermal Alanı:** Ayvacık'ın köylerinden olan Tuzla'nın doğu yanında konumlanmaktadır. Bu bölgede 11 tane su kaynağı belirlenmiştir. Köyün kuzey kısmında da ek bir kaynak grubu bulunur. Doğu yönündeki kaynakların suyu 97 derece Celsius sıcaklıkta ve 4,5 litre/saniye debi hızında akarken, kuzey yönündeki kaynakların karışık su sıcaklıkları 51 derece Celsius ve debileri 3 litre/saniye olarak kaydedilmiştir. Kaynak suları, iyot ve florür barındıran, sodyum ve klorür bakımından zengin sıcak su kategorisine dahil edilmiştir. T.C. Çanakkale Valiliği bu bölgeyi inceleyerek değerlendirmeye almıştır. Bu termal su, öncelikle romatizmal ve kadın sağlığı rahatsızlıkları ve diğer çeşitli hastalıklara iyi geldiği bilinmektedir. Ayrıca, suyun yakınlarındaki kil banyosu da bir dizi hastalığın iyileşmesine yardımcı olmaktadır. Ayrıca kaplıcanın bulunduğu bölgedeki dağın yamaçlarındaki su, daha yüksek tuz konsantrasyonuna sahiptir. Bu sebepten dolayı, bu alanda tuz çözeltisi için tuz elekleri inşa edilmiştir. Bu eleklerde su buharlaştırılarak tuz elde edilmektedir. Özellikle sıcak hava koşullarında, bu sulardan ayrıışan tuzları, bölge halkı kurutup kullanmaktadır.
- **Palamutova Kaynakları:** Bayramiç'in Yukarı Palamutlu mevkiinin 2 Km batı yönünde bir dereyle bir arada bulunmaktadır. Su kaynakları deredeki suya katılmaktadır. Üç ana su kaynağı mevcut olup, aynı zamanda minik çıkışlar da gözlemlenir. Kaynak sularının sıcaklığının ortalaması 35,3 derece Celcius, toplam akış hızı ise 0,3 lt/s'dir. Bu su kaynakları

sodyum, kalsiyum, sülfat ve klorür içeren sıcak sular kategorisine girmektedir. Yerinde eski bir hamamın izlerine rastlanmaktadır.

- **Kırkgeçit Kaynağı:** Biga'nın 20 km uzağında bulunan bir yerde beş su kaynağı şeklinde bulunmaktadır. Bu kaynakların su sıcaklıkları 52 ile 60 derece Celcius aralığında değişir ve toplam debileri 5 lt/s'tir. Florür içerikli, mineral yönünden zengin olmayan sıcak su kategorisine dahildir. Bu sular, romatizma, eklem ve kemik rahatsızlıkları, kadın sağlığı sorunları, infertilite, deri hastalıkları, bel fıtığı ve lumbago gibi sağlık sorunlarında kullanılır.
- **Etili Kaynakları - Ilıcaalan Kaynakları:** Çan'ın beldelerinden Etili'nin kuzeybatısındaki üç farklı su kaynağı şeklinde bulunmaktadır. Bu kaynakların su sıcaklıkları 32 derece Celcius'ta ve debi hızları 0,35 litre/saniyedir. Bu sular, florür, sodyum, kalsiyum ve sülfat içerikli sıcak sular kategorisine dahil edilmiştir. Bu bölgede, bu sıcak su kaynaklarından yararlanan ılıca tesisleri mevcuttur. Tepeköy kaplıcası olarak da bilinmekte, tesiste banyo ve havuzlar mevcuttur.
- **Ozancık Kaynağı:** Çan İlçesi'nin Bardakçılar köyü güneybatı tarafında konumlanmış yedi adet su kaynağı şeklinde görülmektedir. Bu kaynakların su sıcaklıkları genellikle 54 ile 60 derece Celcius arasında değişir ve toplamda 2 litre/saniye su debisine sahiptirler. Florür içeriğiyle birlikte, sodyum, kalsiyum ve sülfat içeren sıcak sular kategorisine dahil edilmiştir. Ayrıca, bu bölgede halka hizmet eden bir motel bulunmaktadır.
- **Akçakeçili Kaynağı:** Ezine İlçesi, Akçakeçili köyünden güneybatıya doğru, köye yaklaşık bir kilometre uzaklıkta bir su kaynağı şeklinde bulunmaktadır. Kaynak, dereye yakın bir konumda bulunduğundan, suyu dere suyuyla birleşmektedir. Kaynağın su sıcaklığı 40 derece Celcius olup, debisi ortalama 1 litre/saniye civarındadır. Bu kaynak, içerdiği sodyum ve klorürle termal tuzlu su özellikleri gösterir. Ancak, bu bölgede herhangi bir tesis bulunmamaktadır.
- **Bardakçılar Dağ Kaplıcası:** Çan İlçesi'ne bağlı Bardakçılar Köyü'nde bulunan bu su kaynağının suyunun 52 derece Celcius sıcaklığa sahip olduğu belirtilmektedir. Kaynaktan çıkan su, litre başına 422 miligram toplam mineral yoğunluğuna sahiptir. Florür içeriği ise litre başına 2.5 miligramdır.

5.2. Çanakkale İlinde Medikal Turizm ve Sağlık Alt Yapısı

Hastaneler, sağlık hizmetleri sunumunda en kritik fiziksel yapılar arasında yer alır ve yataklı tedavi merkezleri olarak da bilinir. T.C. Sağlık Bakanlığı'nın tanımına göre hastaneler; bireylere ayakta ya da yatarak muayene, tanı, tedavi ve rehabilitasyon hizmetleri sağlayan ve aynı zamanda doğumların gerçekleştirildiği sağlık tesisleridir (T.C. Sağlık Bakanlığı, 1982). Hastaneler, sağlık hizmetlerini sunmanın yanı sıra araştırma, eğitim ve yönetim alanlarında gerekli temel bilgilerin oluşturulması ve yayılması için de önemli bir rol üstlenirler. Çanakkale'deki medikal turizm hizmetlerinin yeterliliğini değerlendirebilmek için, bölgedeki hastanelerin mevcut altyapılarının belirlenmesi büyük önem taşımaktadır. Tablo 3'de mevcut alt yapı belirtilmiştir.

Tablo 3. Çanakkale İli Sağlık Kurumları Göstergeleri

Sağlık Kurumları	Sayı
Kamu kurum sayısı	10
Yatak sayısı	1100
Özel kurum sayısı	2
Özel Yatak sayısı	Medical Park (75) Biga Royal (39)

Kaynak: T.C. Çanakkale İl Sağlık Müdürlüğü, 2022

Müdürlükten edinilen son verilerine göre, Çanakkale’de 2 özel hastane, 10 kamu hastanesi olmak üzere toplam 12 sağlık kurumu hizmet vermektedir. Özel kuruluşlarda 114 adet, kamuda 1100 adet olmak üzere toplam 1214 yatak kapasitesi mevcuttur.

Tablo 4. Çanakkale İli Sağlık Personeli Göstergeleri

Sağlık Personeli	Sayı
Uzman Hekim	339
Pratisyen Hekim	350
Diş Hekimi	70
Hemşire, Ebe	1751

Kaynak: T.C. Çanakkale İl Sağlık Müdürlüğü, 2022

Çanakkale İl Sağlık Müdürlüğü’nün 2022 Genel Bilgilendirme Dosyası verilerine göre Çanakkale ilinde uzman hekim 339, pratisyen hekim 350, diş hekimi 70 olmak üzere toplam 759 hekim bulunmaktadır. Hemşire ve ebe kadrosu toplam sayısı 1751 kişiden oluşmaktadır.

Türkiye’de sağlık turizmi yetki belgesi zorunluluğu, 2017 yılında yürürlüğe giren “Uluslararası Sağlık Turizmi ve Turistin Sağlığı Hakkında Yönetmelik” ile başlamıştır. Yönetmeliğin 5.maddesi, sağlık turizmi hizmetleri sunan tesislerin ve işletmelerin belirli standartlara ve düzenlemelere uygun çalıştığını gösteren belge almasını zorunlu kılmıştır (RG, 2017-30123). Bu sebeple Çanakkale il genelinde de özellikle kamu hastanelerinde sağlık turizmi yetki belgesi edinmeye yönelik çalışmaların hız kazandığı görülmektedir.

Tablo 5. Çanakkale İlindeki Sağlık Turizmi Yetki Belgesi’ne Sahip Sağlık Kuruluşları

Hastane	Sağlık Tesisi Türü	Bulunduğu İlçe
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Hastanesi	Kamu Üniversitesi Hastanesi	Merkez
Özel Medical Park Çanakkale Hastanesi	Özel Hastane	Merkez
Özel Diş Hekimi Umut Özer Muayenehanesi	Muayenehane	Merkez
T.C. Sağlık Bakanlığı Çanakkale Mehmet Akif Ersoy Devlet Hastanesi	Kamu Hastanesi	Merkez
T.C. Sağlık Bakanlığı Ayvacık Devlet Hastanesi	Kamu Hastanesi	Ayvacık
T.C. Sağlık Bakanlığı Biga Devlet Hastanesi	Kamu Hastanesi	Biga

Kaynak: Sağlık Turizmi Daire Başkanlığı, 2023

T.C. Sağlık Bakanlığı’nun bünyesindeki Sağlık Turizmi Daire Başkanlığı’ndan 24.04.2023’te edinilen son güncel listelere göre Türkiye’de toplam 615 hastane, 162 tıp merkezi, 1309 muayenehane, 820 diğer sağlık tesisi ve 727 aracı kuruluşun Sağlık Turizmi Yetki Belgesi’ne sahip olduğu görülmektedir. Çanakkale ilinde ise toplam 6 sağlık tesisinin Sağlık Turizmi Yetki Belgesine sahip olduğu görülmektedir. Çanakkale ilinde bu belgeye sahip tıp merkezi ve aracı kuruluş tespit edilememiştir. Genel olarak yabancı hasta bakmaya yetkili kuruluşların, kamu kuruluşları olduğu görülmektedir.

Çalışma kapsamında Çanakkale İl Sağlık Müdürlüğü’nün birimlerinden olan Sağlık Hizmetleri Başkanlığı ve sağlık turizmi yetki belgesine sahip özel diş muayenehanesine sağlık turizmi kapsamında yabancı hasta gelip gelmediği sorulmuştur. Yetki belgeli özel diş muayenehanesi ile yapılan görüşmede neticesinde, muayenehaneye sağlık turizmi amacıyla gelen

bir hasta popülasyonunun olmadığı bilgisi edinilmiştir. T.C. Çanakkale İl Sağlık Müdürlüğü'nün birimlerinden olan Sağlık Hizmetleri Başkanlığı'nda, üst düzey bir yetkili ile ildeki medikal turizm durumu üzerine gerçekleştirilen görüşme sonucunda ise, hastanelerde tedavi gören yabancı hastaların büyük çoğunluğunun turistik amaçlı seyahatler sırasında sağlık hizmeti almak zorunda kalan turistler olduğu, özellikle medikal tedavi amaçlı Çanakkale'ye gelen turist olmadığı öğrenilmiştir. Bu durum, ilin medikal turizm potansiyelini tam anlamıyla kullanmadığını göstermektedir. Buna ek olarak, sağlık turizmi kapsamında gelen hastaların ayrıntılı bilgilerinin anlık olarak erişilebilir bir düzen içinde tutulmadığı bilgisinin, mevcut durumda diğer önemli bir eksiklik olarak görülmüştür. Bu durumun, sağlık hizmetlerinin koordinasyon ve takibinde zorluklara neden olabileceği öngörülmektedir. Bununla birlikte, Çanakkale İl Sağlık Müdürlüğü tarafından, Çanakkale'nin sağlık turizmi alanındaki potansiyelini güçlendirmek için önemli bir girişimde bulunduğu belirtilmiştir. Müdürlük tarafından, bir sağlık turizmi acentasıyla iş protokolü amaçlı görüşmeler yapıldığı ifade edilmiştir. Bu durum, yetkililerin, bu adımın ilin sağlık turizm kapasitesini genişleteceği ve daha çok hasta çekeceği konusunda umutlu olduklarını gösterirken bu iş birliğinin hayata geçirilmesi sonrasında, kentin sağlık turizmi alanında daha canlı ve aktif bir rol alması öngörülmektedir.

6. ÇANAKKALE İLİNİN SAĞLIK TURİZMİ SWOT ANALİZİ

Çanakkale ilinin sağlık turizmi potansiyelini daha iyi anlamak ve gelişim fırsatlarını belirlemek adına, aşağıda yer alan Tablo 6'da bir SWOT analizi sunulmuştur. Bu analiz, ilin güçlü ve zayıf yönlerini, fırsatlarını ve tehditlerini belirleyerek, sağlık turizmi alanında nasıl ilerleme kaydedilebileceği konusunda bir perspektif sunmaktadır.

Tablo 6. Çanakkale İlinin Sağlık Turizmi Swot Analizi

Güçlü Yönler	Zayıf Yönler
Eğitim ve araştırma hastanesinin varlığı.	Uluslararası uçuşlara hizmet veren bir havaalanının olmaması.
Çanakkale'nin sahil konumu, otel ve hastane yatırımları için idealdir.	Bölgedeki turizm potansiyelini harekete geçirecek düzeyde planlama çalışmalarının eksikliği.
Hem kamu hem de özel sektörde yer alan diş kliniklerinin ağız ve diş sağlığıyla ilgili tüm hizmetleri sunması.	Sağlık çalışanları ve teknik personelin yeterli olmaması.
Hastanelerin gerekli teknolojik altyapıya sahip olması.	Sağlık turizmine yönelik yatırımların eksikliği.
Şehir merkezinde havaalanının varlığı.	Bölgesel ve ulusal düzeyde tanıtım ve pazarlama faaliyetlerinin yetersizliği.
Doğa ve termal turizm açısından popüler bir destinasyon olması.	Çanakkale'ye doğrudan gerçekleştirilen uçuşların yalnızca Ankara ve Gaziantep ile sınırlı olması.
Sağlık turizmi için elverişli termal ve ılıca kaynaklarının bulunması.	Turizm ve sağlık sektöründeki yabancı dil bilen personelin yetersizliği.
İl sınırlarında Troia ve Gelibolu Yarımadası gibi cazibe merkezlerinin olması.	Ülkemizdeki sağlık turizmi sektörünün hala tam olarak anlaşılabilmesi.
Çanakkale'deki sağlık hizmetlerinin, İstanbul, İzmir, Bursa gibi diğer sağlık turizmi merkezlerinde sunulan hizmetlere göre daha ekonomik olması.	Özel sektörün yatırım yapma konusunda yetersiz kalması.
Türkiye'deki üniversitelerde nadir olarak açılan sağlık turizmi lisansüstü programının Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi bünyesinde bulunması.	Büyük zincir sağlık kuruluşlarının, sağlık turizmi odaklı yatırımlarının bulunmaması
	İlde aktif çalışan sağlık turizmi yetki belgeli aracı kuruluş bulunmaması

Fırsatlar	Tehditler
Çanakkale'ye doğru yerli ve yabancı turist akışının artması	Komşu ülkeler arasında vize uygulamasının mevcudiyeti (Bulgaristan, Yunanistan).
Türkiye'nin her geçen gün sağlık ve turizm alanında, dünya genelinde daha fazla önem kazanması.	İşletmecilerin turistlerin gelmesine olan inançlarının yetersiz olması.
Balkan ülkeleri, Rusya ve Avrupa ülkeleri için doğa turizmi açısından cezbedici olması.	İstanbul, İzmir gibi popüler sağlık turizmi destinasyonlarına olan yakınlığı.
Yunanistan, Balkan ülkeleri gibi potansiyel hedef kitlelere kolay ulaşılabilir olması.	Sağlık turizmi yetki belgesi alınması sürecinin bilinmemesi.
Türkiye'deki sağlık turizmi potansiyelinin devlet politikası haline gelmesi.	Uluslararası uçuşların yapılmaması nedeniyle, yurt dışında gelebilecek potansiyel hastaların seyahatlerini iptal etmesi durumu.
Döviz kuru ve Türk lirası arasındaki farkın artması ile turistler için Türkiye'deki fiyatları daha uygun hale gelmesi.	Döviz kurlarının artması sonucunda sağlık sektöründeki işletmelerin maliyetlerinin yükselmesi durumu.
Sağlık turizminin, hızla artan sağlık kurumları arasındaki rekabet gücünün belirleyici bir faktörü haline gelmesi.	Antalya, İstanbul ve Ankara gibi illerde sağlık turizmi alanında rekabet yaşanması ve bu bölgelerde etkili sağlık kuruluşları bulunması.
Sağlık turizmi alanında yatırımcılara yönelik ayrılan yüksek devlet teşvikleri.	

7. SONUÇ

Bu çalışma, Çanakkale ilinde sağlık turizmi potansiyelini SWOT analizi ile değerlendirmeyi amaçlamıştır. Elde edilen bulgular doğrultusunda, Çanakkale'nin sağlık turizmi açısından güçlü yönleri, zayıf yönleri, fırsatlar ve tehditler belirlenmiştir. Güçlü yönler arasında coğrafi konumu, tarihi ve doğal güzellikler, sağlık alanında hızla gelişen altyapı ve hizmetler ve turistik cazibe merkezlerinin varlığı sayılabilir. Zayıf yönler ise yetersiz tanıtım, sektördeki iş birliği eksikliği, yeterli nitelikli eleman ve uzman eksikliği olarak öne çıkmaktadır. Fırsatlar ise, sağlık turizmine yönelik hükümet teşvikleri, yeni yatırımların ve iş birliklerinin artması, uluslararası hasta sayısının yükselmesi ve sağlık turizmi talebinin artışı olarak belirlenmiştir. Tehditler arasında ise uluslararası ve ülke içinde şehirlerarasındaki rekabet, döviz kuru dalgalanmaları ve sağlık hizmetleri maliyetlerinin artışı yer almaktadır. Bu tespitler ışığında, Çanakkale'de sağlık turizminin geliştirilmesi amacıyla ilgili paydaşlara sunulabilecek çeşitli öneriler bulunmaktadır:

- Çanakkale'nin sağlık turizminde potansiyelini arttırmak için, tüm il genelindeki faaliyet ve etkinlikler dikkate alınmalı ve bu çalışmalar sadece şehir merkeziyle sınırlı kalmamalıdır.
- Çanakkale'nin sağlık turizmi destinasyonu olarak bilinirliğinin artırılması için, ilin bu konuda vizyonu ve misyonu net bir şekilde ifade edilmeli ve ortaya konulmalıdır. Bu vizyon, hem yerel halkın hem de uluslararası hastaların sağlık ihtiyaçlarını karşılamayı hedeflemelidir.
- Çanakkale'deki yaşam ve yerleşim bölgelerinin seçilmesi ve oluşumu sürecinde, yerel yönetimler ve siyasetçilerin yanında tüm ilgili tarafların (oda ve birlikler, yerel işletmeler, eğitim kurumları, yerel basın, dernekler, toprak sahipleri, finansal kuruluşlar, girişimciler, gayrimenkul yatırımcıları) katılımı, Çanakkale'nin sağlık turizmi pazarlamasında aktif ve potansiyel oyuncuların entegrasyonu sağlanmalıdır.
- Çanakkale'nin sağlık turizm pazarlamasında dikkate alınması gereken konular, ekonomik büyüme, perakende sektörü, oluşturulacak imaj, iletişim, halkla ilişkiler, reklam ve tanıtım faaliyetleri gibi geniş bir yelpazede çeşitlilik göstermelidir.
- Ayrıca, ilin sağlık hizmetlerini geliştirmek için yerel, ulusal ve uluslararası düzeyde iş birliklerine açık olması gerekmektedir.

- Çanakkale’de sağlık turizminin geliştirilmesi sürecinde, ildeki kamu ve özel sektör kurum ve kuruluşları, projenin yönetimi ve uygulaması sırasında kaynaklarını ve bütçelerini ortaklaşa kullanabilme yeteneğine sahip olmalıdır.
- Çanakkale’de sağlık turizm hizmetlerinden faydalananların ihtiyaçları göz önünde bulundurulmalı ve onların memnuniyetini sağlamak amacıyla hayata geçirilecek projelerin gerçekçi ve uygulanabilir olması önemlidir.
- Hizmet veren kurumlarda en önemli ölçütlerden biri, etik standartlara uygun bir şekilde sunulan hizmet kalitesinde sürekli olarak gelişim ve iyileştirme sağlanması gerekmektedir.
- Çanakkale’nin sağlık turizm markası olma potansiyeli, sağlanan hizmetin kalitesine bağlıdır. Bu hizmet süreci, sağlık turizmi kapsamında gelen ziyaretçilerin evden ayrılıp tekrar dönene kadar geçen tüm süreçleri kapsayan bir değerlendirme ile ele alınmalıdır.
- Sağlık turizmi hizmetlerinden faydalanan ziyaretçilerin olası olumsuz durumlardan korunması için, sigorta şirketleriyle iş birliği ve koordinasyon sağlanması önemlidir.
- Çanakkale’de sağlık turizm hizmeti veren kurum ve kuruluşların tespit edilmesi ve gerekli yetki belgelerini almaları en kritik faktörlerden birini oluşturmaktadır. Yetki belgesine sahip kuruluşların sayısı arttırılmalıdır.
- Çanakkale’deki sağlık turizmi hizmeti veren kurum ve kuruluşların, sağlığa uygunluk, altyapı olanakları, uygun tıbbi teknolojiler, uluslararası düzeyde iş birliğine dayalı tedavi yöntemleri, gelişmiş bilgi teknolojisi altyapısı ve deneyimli personel gibi insan ve teknik standartlara erişmeleri büyük önem taşımaktadır.
- Çanakkale’deki sağlık turizm hizmetlerini daha geniş kitlelere ulaştırabilmek için, sağlık ve turizm unsurlarını bir arada sunan paket programlar oluşturularak bu alanların iç içe geçirilmesi önem arz etmektedir.
- Sağlık turizmi alanında etkin bir veri yönetimi ve toplama stratejisi geliştirmek için, sağlık turizmi kapsamında gelen hastaların demografik bilgileri, tedavi süreçleri, ziyaret ettikleri sağlık kuruluşları gibi bilgilerin düzenli ve dijital bir şekilde toplanması ve yönetilmesi önerilmektedir. Böylelikle daha düzenli ve kolay erişilebilir veriler oluşturularak, hizmetlerin daha etkin bir şekilde analiz edilmesi ve yönetilmesi sağlanabilecektir.
- Sağlık çalışanlarının ve diğer ilgili kişilerin, sağlık turizmi verilerinin toplanması ve yönetilmesi konusunda eğitim alması gerektiği vurgulanmalıdır.
- Toplanan kişisel ve sağlık verilerinin güvenliğinin sağlanması esastır. Bu verilerin sadece yetkili kişilere açık olması ve güvenli bir şekilde saklanması hem hastaların gizlilik haklarının korunması hem de veri güvenliği standartlarına uyum konularınca oldukça önemlidir.

Bu çalışmada, belirli bir paydaş grubu ile temel soruların olduğu görüşmeler yapılmıştır. Bu kapsamda gelecekte konu ile ilgili yapılacak çalışmalar için üniversitelerin ilgili bölümlerinde görev yapan akademisyenler ve diğer sektör paydaşlarının da dahil edildiği daha kapsamlı çalışmaların yapılması önerilebilir.

Kaynakça

- Aydın, D., Constantinides, C., Mike, C., Yılmaz, C., Genç, A. ve Lanyi, A. (2012). *Sağlık turizminde süreçler ve aracı kuruluşlar araştırma raporu*. Ankara: Sağlık Bakanlığı Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü.
- Barut, İ. ve Erdoğan, N. (2011). Marmara bölgesi termal mineralli kaynak suları: Hidrokimyasal özellikleri ve zamana bağlı değişimi. *İstanbul Yerbilimleri Dergisi*, 24(1), 19-64.
- Biri, G. (2021). Türkiye’nin sağlık turizmi gelirini etkileyen faktörlerin eşbütünleşme analizi. *Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 22(2), 73-82.

- Bulut, A. ve Şengül, H. (2019). Dünyada ve Türkiye’de sağlık turizmi. *Yönetim, Ekonomi ve Pazarlama Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 45-62. <http://doi:10.29226/TR1001.2019.104>
- Caballero, D. ve Mugomba, H. (2007). A conceptual model of medical tourism: Implications for future research. *Journal of Travel & Tourism Marketing*, 27, 236-251.
- Dalkıran, G. B. (2017). Bir sağlık turizmi destinasyonu olarak Trakya Bölgesi. *Social Sciences Research Journal*, 6(4), 162-178.
- Dedeoğlu, A. (2018). Sağlık turizmi yapan gelişmekte olan ülkelerde kaynakların adil dağıtım problemi. *Journal of Social Sciences and Humanities*, 2(2), 86-92.
- Diñçer, Ö. ve Serdaroğlu, H. (2017). Sağlık turizminde iletişim stratejileri: Danimarka örneği. *Atatürk İletişim Dergisi*, 14, 297-310. <https://doi.org/10.32952/atauniiletisim.366002>
- Doğan, B. ve Aslan, A. (2019). Türkiye’de sağlık turizminin mevcut durumu ve ülke ekonomisine katkıları. *Dicle Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 9(18), 390-418.
- Dünya Sağlık Örgütü (1947, 20 Nisan). Definitions of health. http://www.med.uottawa.ca/courses/CMED6203/Index_notes/Definitions%20of%20Health.htm
- Glinos, I. A. & Baetan, R. (2006). *A literature review of cross-border patient mobility in the European Union. Observatoire social European. Europe for patients.*
- Görgün, C. (2022). Giresun ili sağlık turizmi: Mevcut durumu ve potansiyeli. İçinde: *Giresun Ekonomisi* (ss. 60-75). Bursa: Ekin Yayınevi.
- Ergüven, M. H. (2010). Wellness, medical wellness ve turizm. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 2(2), 87-95.
- Gonzales, A., Brenzel, L. ve Sancho, J. (2001). *Health tourism and related services: Caribbean development and international trade. Final report*, 8-57.
- Gümüş, S. ve Polat, N. (2012). *Sağlık turizminde pazarlama değişkenlerine bir bakış ve İstanbul örneği*. İstanbul: Hiperlink Yayınları.
- Jabbari, A., Kavosi, Z. ve Gholami, M. (2014). Medical tourists’ profile in Shiraz. *International Journal of Health System and Disaster Management*, 2(4), 232.
- Kanmaz, K., Kanmaz, E. ve Karalı, M. (2008). *Çan yöresindeki jeotermal potansiyelin kullanılabilirliğinin incelenmesi*. Çan Değerleri Sempozyumu, Çanakkale.
- Kaya, S., Yıldırım, H., Karsavuran, S. ve Özer, Ö. (2013). *Türkiye medikal turizm değerlendirme raporu*. Ankara: Sağlık Bakanlığı Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü.
- Ongun, B. (2013). *Turizm ve sağlık turizmi (Denizli örneği)* (Yüksek lisans tezi). Beykent Üniversitesi, İstanbul.
- Öz, K. E. (2014). *Otellerde sunulan rekreasyon hizmetlerinin müşteri memnuniyetine etkisi* (Yüksek lisans tezi). Akdeniz Üniversitesi, Antalya.
- Özsarı, S. H. ve Karatana, Ö. (2013). Sağlık turizmi açısından Türkiye’nin durumu, *Derleme*, 24(2), 136-144.
- Pafford, B. (2009). The third wave--medical tourism in the 21st century. *Southern Medical Journal*, 102(8), 810-813.
- Şahin, G. G. ve Tuzlukaya Ş. (2013). Turizm türleri ve turizm politikaları, Dünyada ve Türkiye’de sağlık turizmi. İçinde: D. Tengilimoğlu (ed.) *Sağlık Turizmi* (ss. 47-69). Ankara: Siyasal Kitabevi.
- T.C. Çanakkale İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü. (2023, 25 Nisan). Turizm istatistikleri. <https://canakkale.ktb.gov.tr/TR-70504/turizm-istatistikleri.html>
- T.C. Çanakkale İl Sağlık Müdürlüğü. (2022, 27 Mart). Genel bilgilendirme dosyası. https://dosyaism.saglik.gov.tr/Eklenti/195741/0/genel-bilgilendirme-dosyasi-2023pdf.pdf?_tag1=CDC5A63EA218296BFC56D243424A76396C199694
- T.C. Çanakkale Valiliği. (2023, 22 Nisan). Bir nefes Çanakkale. <https://canakkale.com.tr/canakkale/verilerle-canakkale>
- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı. (2020, 24 Nisan). Sağlık turizmi. <https://dosyamerkez.saglik.gov.tr/Eklenti/10944/0/02pdf.pdf>

- Temizkan, S. P. ve Çiçek, D. (2015). Sağlık turizmi kavramı ve özellikleri, İçinde: *Sağlık Turizmi* (Ed. S. P. Temizkan). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Tengilimoğlu, D. (2021). Sağlık turizmi ve devlet teşvikleri. *Journal of Life Economics*, 8(1), 1-10. <https://doi.org/10.15637/jlecon.8.1.01>
- Türkiye İstatistik Kurumu (TUİK). (2022, 24 Mart). Bölgesel istatistikler. <https://biruni.tuik.gov.tr>
- Tuna, A. ve Özer, M. C. (2015). Bergama Asklepion'unda bir sağaltım yöntemi olarak müzik. *Ege Üniversitesi Devlet Türk Musikisi Konservatuvarı Dergisi*, 7, 63-73.
- Üzümcü, T. P. ve Çimen, S. (2019). Kocaeli sağlık turizmine yönelik nitel bir çalışma. *Uluslararası Turizm, Ekonomi ve İşletme Bilimleri Dergisi*, 3(2), 97-116.
- Yılmaz, G., Kurtaran, A. T. ve Yücesan, B. (2019). Sağlık turizmi potansiyelinin incelenmesi: Trabzon ili. *International Journal of Economic & Administrative Studies*, (22), 267-284. <http://doi:10.18092/ulikidince.487467>
- Yıldız, Z., Yıldız, S. ve Karaçayır, E. (2017). Dünyada ve Türkiye'de engelli turizmi pazarının değerlendirilmesi. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 5 (2), 61-80.
- Yirik, Ş., Ekici, R. ve Baltacı, Ş. (2015). *Türkiye ve Dünyada sağlık turizmi (Medikal turizm)*, Ankara: Detay Yayıncılık.